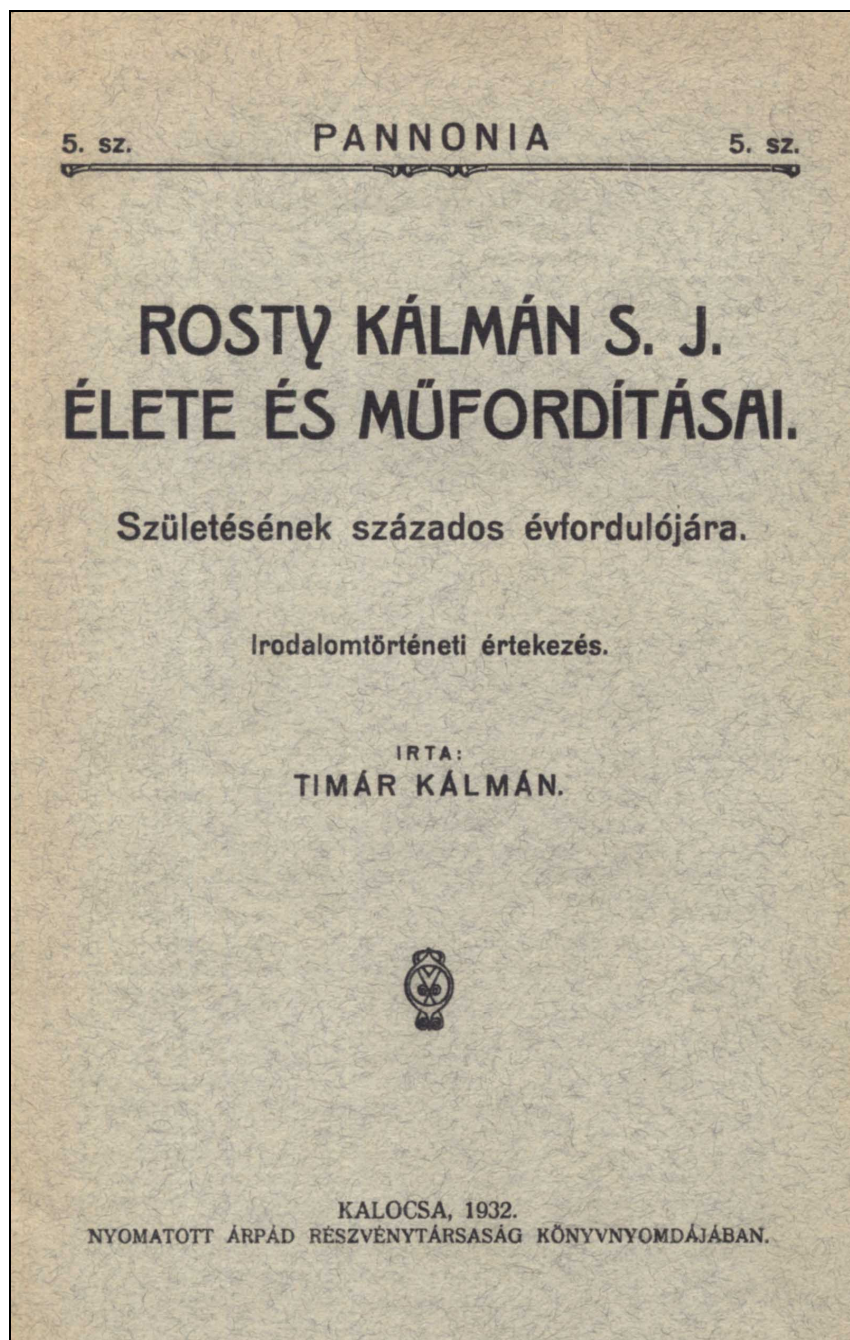

Tímár Kálmán

Rosty Kálmán S. J. élete és műfordításai

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.
Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Tímár Kálmán

Rosty Kálmán S. J. élete és műfordításai

Születésének százados évfordulójára

Irodalomtörténeti értekezés

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című füzet elektronikus változata. A füzet 1932-ben jelent meg Kalocsán, az Árpád Részvénytársaság Nyomdájában. Az elektronikus kiadás a Jézus Társasága magyarországi tartományfőnökének az engedélyével készült.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Ajánlás	4
Rosty Kálmán centenáriuma (Elöljáróba).....	4
Rosty Kálmán műfordításai	6
1. A magyar Balde	6
2. A hét sváb története	10
3. A noélek költője.....	11
4. A Dreizehnlinden ismertetője	14
5. Vegyes fordítások	15
6. Irodalom.....	17
P. Rosty Kálmán életrajzi adatai	21
Megszerzés.....	26
Timár, Koloman: Koloman Rosty S. J. Leben Und Kunstübersetzungen	28

Ajánlás

Szeretettel ajánlom
a Jézustársasági Diákok Országos Szövetsége,
a Rozsnyói Öregdiákok Szövetsége
s a Felvidéki Egyesületek Szövetsége
tagjainak

Rosty Kálmán centenáriuma (Elöljáróba)

Az idei év P. Rosty Kálmán Jézus-társasági tanár és költő születésének százados évfordulója. P. Rosty a „szép orom” vi. Krasznahorka vára közelében fekvő *Rozsnyón* született 1832. júl. 1-én. A százbércű Gömör szülötte, mely annyi jeles tehetséget adott a magyar irodalomnak. Joggal és méltó büszkeséggel szokták irodalmunk szent vidékének nevezni azt a földet, ahol a Rima, Balog, meg a Sajó zúg.¹ Ez a hegyes-völgyes, erdős- virágos föld, melynek Rosty szerint a Királyhegy a méltó koronája, adta nekünk a XIX. században a magyar táj legnagyobb festőjét, a virágregék költőjét: Tompa Mihályt, a magyar népszínmű legnagyobb mesterét: Tóth Edét, a gyermekvilág nagy mesemondóját: Pósa Lajos bácsit, Pákh Albert és Törs Kálmán publicistákat, meg a katolikus irodalom Petőfijét: Mindszenty Gedeont. Gömörben élt hosszabb-rövidebb ideig két édesszavú mesemondónk: Mikszáth Kálmán és Lőrinczy György. Ennek a „szent vidéknek” köszönhetjük a költő Rosty Kálmánt is.

A Teremtő oltotta szívünkbe, hogy minden ember szereti a szülőföldjét, de úgy mondják, hogy a gömöri ember mindig különös meghatottsággal gondol raja. P. Rosty is vágyódott szülőföldje után. „Anyámhoz” című költeményében (1878) oly szépen, meghatóan zengi:

Sajó völgyén látom a vidéket,
Bájos képe úgy epeszt, úgy éget.
Tövére vágy s hervad – a letört virágszál:
Szülő völgyem rád is – szivemből e vágy száll.

A szerzetbe lépő ifjúnak el kellett válnia a gömöri erdők zenéjétől, a pásztortüzes, tilínkós domboldalaktól, a tarkavirágos, kalászos völgyektől. P. Rostynak *Kalocsa* lett a második otthona, igazi tűzhelye, boldog fészke. Itt működött négy évtizedig (1865-től 1905-ig) a gimnáziumban mint kiváló tanár, ünnepelt szónok, keresett lelkiatya és jeles költő. Itt halt meg 1905. február 15-én, a kalocsai temetőben alussza síri álmát. Innen kelt neve a hírnév szárnyára. Mindszenty Gedeon költői iskolájának Kemenes Ferenc s a műfordító Kálmán Károly mellett ő volt legtehetségesebb tagja s Mindszenty halála után a mester örökébe lépett. A magyar katolikus költészet vezére lett, de egyben Kalocsának is legjellegzetesebb költője.

P. Rosty megszerette Kalocsát, a kalocsai népet s az Alföldet. Amily szeretettel szól költeményeiben szülőföldjéről, a Sajó partos ormáról, Rákos erdejéről, Krasznahorka váráról, oly játszi humorral énekel Kalocsáról, a gyöngyvidékről. A fajszi paprika, Foktó hagymája és tarhonyája, Uszód galuskája, Fadd dohánya, Szekszárd és Kecel bora, íme a Sárköz nevezetességei! Régi regös módjára megpengeti lantját s fölhangzanak rajta kalocsavidéki mondák (Bújabasafoka, Suhogó-halom) s legendák (pl. Andocsi búcsú). A miskei határban lévő Suhogó halomhoz fűződő regéje költészetének egyik legszebb gyöngye, maradandó

¹ Rubinyi Mózes: Pósa Lajos. Budapest é. n. 3. 1.

értékű alkotása. Rozamunda mondáját dolgozza föl benne Bonfini nyomán. Ezt a tárgyat a magyar irodalomban Valkai András XVI. századbéli költő énekelte meg elsőnek, ugyancsak Bonfini műve nyomán.

Asztrik városának történelmi szerepű érsekeiről ihletett hangú költemény-sorozatot írt és adott ki a kalocsai jézustársasági kollégium negyedszázados jubileumára. Ennek egyik gyöngye: Asztrik és a szent korona. Melodrájának is megzenésítette Sztára József.

Rosty Kálmán Kalocsát s a Sárközt éppúgy szívére ölelte, akárcsak szülőföldjét. Kalocsa is méltán büszke P. Rostyra. Költői hírnevével Kalocsának is dicsőséget szerzett. Kalocsa közönsége hálás kegyeletének jeléül utcát nevezett el Rostyról.

Kalocsa mellett a magyar Sion, *Esztergom* P. Rosty életének legemlékezetesebb állomása. Rozsnyó szülte őt a magyar hazának, Kalocsa ajándékozta meg vele a magyar katolikus irodalmat s *Esztergom* adta a magyar katolikus Egyháznak.

P. Rosty a XIX. századnak egyik nagy magyar konvertitája. A szülői házban evangélikus vallásban nevelkedett. Az eperjesi kollégiumban szép sikerrel megkezdett jogi tanulmányait 1851–52-ben a budapesti egyetemen folytatta. A Rosty-családnak régi rozsnyói barátja Danielik János egri kanonok, a *Religio* szerkesztője, megnyeri a jeles tehetségű ifjút a katolikus Egyháznak. 1852. december elején Danielik kíséretében Esztergomba megy Rosty, majd dec. 26-án leteszi az ünnepélyes hitvallást s egyúttal az első szentáldozásban s a bérmálás szentségében is részesül Scitovszky János hercegprímás, korábbi rozsnyói püspöknek kezéből. Míg 1853 aug. 11-én, mint a kis magyar Rómában, Nagyszombatban megnyílt magyar újoncháznak első magyar novíciusa, beléphet Jézus-társaságába, az esztergomi papnevelő-intézetben kezdi meg teológiai tanulmányait. Rendi tanulmányai végeztével 1862 július végén boldogan siet Esztergomba, ahol Scitovszky primás pappá szenteli. A rendalapító Loyolai Sz. Ignác ünnepén, júl. 31-én mondotta első szentmiséjét Jézus-társasága egykori templomában, a Sz. Ignácról nevezett vízivárosi plébánia-templomban.²

Esztergomhoz fűződnek életének sorsdöntő napjai, egész életére elhatározó lépései. Később is mindig szívesen tért vissza Esztergomba, főleg lelkigyakorlatok tartására. Esztergomi látogatásainak nyoma van költészetében is. Nem egy költeményét írta Esztergomban, pl. a Szt. Domonkosról szóló Égi kenyérosztás c. legendát. Egyik legszebb elbeszélő költeménye: Bold. Bánfi Lukács, a hitvalló primás. Maradt egy hexameteres eposztörredéke: Esztergom szabadulása Lotharingiai Károly által 1683. október 27-én. Esztergom is a maga jelesének, a maga költőjének vallhatja Rostyt. Már életében is annak vallotta. Vaszary Kolos hercegprímást székfoglalásakor 1892. febr. havában az esztergomi szeminárium is köszöntötte. Az ünnepi latin ódát (*Augurium Mitrae*) Rosty írta mint a szeminárium egykori növendéke és házi poétája.

Szülőföldje helyett előbb Esztergom, majd Kalocsa lett a költő második otthona. Születésének százados évfordulója alkalmából elsősorban Kalocsára, de Esztergomra is vár az a feladat, hogy szülőföldje helyett is ünnepelje P. Rostyt. Rozsnyó kies fekvésű városa, Krasznahorka büszke vára ma cseh rabigában szenved. Rosty egyik költeményében hazánk könnyfolyásának nevezi a Sajó folyót. A Rozsnyó alatt is elfolyó Sajó ma nem a tatárjárást, nem Mohi pusztát siratja, hanem az új tatárjárást: az elszakított Rozsnyót, a pusztává lett gömői földet, az elrabolt Felvidéket, a határőrző Kárpátokat. A gömői s a felvidéki magyarság ma nem követheti szíve vágyát s nem ünnepelheti nagy fiát országos ünnep keretében. A Felvidék, Erdély, Bánát új urai még az irodalmi centenáriumi ünnepségekben is irredenta mozgalmat szimatolnak s még az ilyen jubiláris ünnepségek miatt is üldöztetést szenved a rab magyarság odaát, a trianoni határokon túl.

² Gulyás Ferenc S. J.: A jubiláris szerzetes tanár, P. Rosty Kálmán S. J. hármás örömmünnepe. Kalocsa 1904.

Asztrik városára, Kalocsára, no meg Esztergomra, továbbá csonka Gömör megyére, illetőleg Borsod, Gömör és Kishont ideiglenesen egyesített vármegyék közönségére hárul tehát a kegyeletes feladat, hogy szülőföldje helyett is ünnepelje P. Rostyt. 1903. őszén, a költő névünnepén országra szóló ünnepség keretében méltatták Kalocsán P. Rosty félszázados szerzetesi és írói meg negyvenéves tanári jubileumát. Illő, hogy az idei százados évforduló ünnepsége országos jellegével méltó legyen az akkori ünnepléshez, sőt kívánatos, hogy azt mind arányban, mind fényben lehetőleg felül is múlja.

Ebből a kegyeletes ünneplésből részt kér ez a kis füzet is. Hadd legyen az első fecske a Rosty-évben!

Rosty Kálmán műfordításai

Kalocsa legjellegzetesebb költője, P. Rosty Kálmán (1832–1905) Jézus-társasági tanár, a múlt század hetvenes éveinek elején egyidejűleg lépett föl a jeles műfordítóval, Kálmán Károllyal. Kálmán halhatatlan nevet szerzett verses zsoltárfordításával s főleg Osszián-fordításával, Rostyt méltatlan feledés homálya födi. A halála (1905. febr. 15.) óta eltelt 27 esztendő elegendő volt arra, hogy az utókor előtt homályba vesszen költői hírneve. Szűkebb hazájának, Gömör megyének monográfiája még csak nevét sem említi. Az irodalomtörténet ma többet tud költő-tanítványairól, pl. Kalocsay Alánról vagy Szepessy Lászlóról, mint magáról a mesterről. Ennek a sajnálatos jelenségnek az a természetes magyarázata, hogy Rosty csupán Mária-költeményeit adta ki két vaskos kötetben, míg kétannyira tehető többi költeményei halála után sem jelentek meg összegyűjtve. Ezek csak folyóiratokban és újságokban szétszórva láttak napvilágot. Ezért az irodalomtörténet még nem tudott összefoglaló képet rajzolni Rosty költői egyéniségéről.

Születésének százados évfordulója most ismét az érdemes költőre irányítja a figyelmet. A véletlennek szeszélye, hogy centenáriuma egybeesik nagyatyja, Nagytornyai Marikovszky György halálának százados s gyermekkori nevelője, Greguss Ágost halálának félszázados évfordulójával.

Rosty Kálmán 1832. júl. 1-én született Rozsnyó városában. Édesatyja Rosty Imre földbirtokos, táblabíró, ügyvéd, megyei főpénztáros. Édesanyja Nagytornyai Marikovszky Emilia, Györgynek, a hírneves természettudósnak és orvosnak leánya.

A Zemplénből Gömörbe szakadt nemes Marikovszky-család a tudós orvosoknak egész sorát adta a hazának. Elsőnek szerzett hírnevet Nagytornyai Marikovszky Márton (1728–72) megyei főorvos, Györgynek nagybátyja. Az ő nyomdokaiba lépett György (1771–1832), kit földtani és ásványtani kutatásaiért a jénai ásványtani társulat is tagjai sorába emelt. Ennek fia volt Gusztáv (1806–1892) megyei főorvos, gróf Andrássy Gyula háziorsosa. A külföldön iskolázott tudós nemzedéknek közös jellemző vonásai rajongó hivatás- és tudományszeretet, világlátottság és nagy nyelvismeret. Az anyai ősöktől örökölhette Rosty is írói vénáját s nyelvtehetségét. Költői hajlama már a szülői házban jelentkezett. Hogy költő és műfordító lett, azt édesanyja és Greguss Ágost biztatásán kívül bizonyára annak is köszönhetjük, hogy Marikovszky-vér pezsgett ereiben.

Rosty mint műfordító nem emelkedik ki különösképpen, nem oly jelentős, mint Kálmán, vagy Jánosi Gusztáv. Ha e téren nem is tartozik a legnagyobbak közé, mégis érdemes megemlékeznünk műfordításairól. Szerény keretek közt is érdemes munkát végzett.

1. A magyar Balde

P. Rosty mint magyar-latin szakos tanár biztosan kezelte a latin nyelvet. Klasszikus latinságát sokra értékelték tudományos körökben. Kedvteléssel verselgetett is latin nyelven.

Nagynevű rendtársa, Balde Jakab, a XVII. század halhatatlan új-latin költője, minden idők legtermékenyebb latin dalosa, volt kedvelt poétája. Az újkor Horácának, a keresztény latinság legnagyobb lantosának magasztalja Baldét.

A németeknél Herder és Gryphius András tartotta érdemesnek, hogy lefordítsa Baldenak több ódáját, nálunk Rosty fordította nagy kedvteléssel Balde költeményeit. Balde is a Boldogasszony trubadúrja volt, ez még közelebb hozta őt Rostyhoz. *Magyarok Nagyasszonya* című gyűjteményébe 8 Balde-fordítást vett föl; közülük 6 lírai költemény, 2 elbeszélő. A szárnyaló ódák között van a *Szűz Mária erdős nyugvó helye*. (Ad B. V. Mariam in Silva Quietis, vulgo Waldrast.³) Erről megjegyzi Rosty, hogy Baldenak világhírű ódája.

Balde Innsbruckból rándult ki a roppant magas hegyen fekvő Waldrast Mária-kegyhelyre. A magányosan álló kis templom lenyűgöző erővel hatott rá. Ekkor született meg ez az óda. Elsősorban a főséges alpesi tájat festi benne:

Itt, hol ormos erdön fellegekbe nőnek
Zöld fényűk, szép juharfák,
Mintha lángvirágít csillagos mezőnek
Cirógatni akarnák:
Itt vevél, dicső Szűz! nyughelyet magadnak
A meredek havason ...

Ködszürkítette sziklák védőleg veszik körül a Szűz szentélyét. Szédítő magasság ég és föld között, a tekintet ködlő távolba vész el – azután visszaküldi kísérőit, vigyék hírül fogadalmát, hogy e szent helyen szeretne meghalni. Befejező versszakát teljes joggal magasztalja Schlüter a költői fenség példaképe gyanánt.⁴ Az eredeti latin szöveg:

O Quies semper memoranda Silvae,
O tuum vere meritura nomen,
Da frui fessis aliquando vera,
Silva, qutete.

Rosty szabad fordításában:

Nem feledlek enyhely, szűzanyai béke!
Csak tanúsítsd szép neved:
S fáradt vándorodnak nyiss a boldog égbe,
Nyiss valódi nyughelyét!

Bajos hűen visszaadni a latin eredetinek tömörségét s főséges szárnyalását. Rostynak is jobban sikerült más versszakok magyarítása, még a főségesnek költői kifejezése is.

Általában Rosty átdolgozásában is méltóképpen érvényesülnek a költői remekmű szépségei.

Rosty – mint maga is jelzi – a költeményben előforduló óklasszikai hegy- és folyónevek helyett a magyar neveket veszi: büszke Táttra, zöldelő Krivánhegy, szarvas-bújta Mátra, Duna, Tisza.

Maga a fordítás szintén a kegyhelyre történt kirándulásnak emléke. Rostynak van egy eredeti költeménye (Waldrast Tirolban) is a híres kegyhelyről. Ez utóbbit eredetileg így keltezi: Waldrast 1887. aug. 11.

³ Carmina lyrica. Lib. II. ode XI.

⁴ Westermayer, Georg: Jacobus Balde. München 1868, 106. l.

Kiadásra váró költeményei között is van nem egy figyelemreméltó Balde-fordítás. Kettőt külön is megemlítek:

1. *Temetőben*. (Enthusiasmus in Coemeterio.)⁵ Ez a ditiramb érdekes képviselője a haláltánc-költészetnek. Mutatóba ide iktatom egyik versszakát:

Az élet álarc, orv lappang alatta,
S ellop titokban évet év után,
A csecsemőkort ifjúkor ragadta
S e szép tavaszt is gyorsan átfutám ...
Az ifjú édent férfi nyár rabolja
S a férfi lombot hervadt ősz tarolja
S a puszta tarlón, nézd miként oroz
Az őszi fürtöt metsző Atroposz.⁶

Balde az ódák könyvében számra nézve körülbelül tizennyolcat enthusiasmus névvel jelöl. Ezek legmagasabban szárnyaló ódái. Közibük tartozik a szóbanforgó költemény is. Rosty könnyedén megbirkózik a ditiramb átültetésével.

2. Balde *Tres Heroes* címmel három ódát fűzött egybe a három nagy törökverő hősről. Skander bég, Ausztriai János és Hunyadi János szellemét fölidézi a sírból, hogy elvakult s meghasonlott nemzetét új kereszties hadjáratra tüzelje. Harmadik óda a sorozatban: *Hunyadi János, a törökök félelme*. (Joannes Hunniades terror Turcarurn dictus.⁷ Alkí óda. Rosty pontosan jelzi a forrást s innen tudjuk meg, hogy Balde összes költeményeinek 1729. évi müncheni kiadását használta.

Rosty igazi műfordítást ad. Az eredeti versmértékhez alkalmazkodik s vissza tudja tükröztetni a költeménynek szépségeit. Meggyőződhetünk róla, ha elolvassuk néhány versszakot s összehasonlítjuk a latin szöveggel. Mily erővel zengnek pl. e sorok:

Mint üstökösnek vérlobogós feje,
– Ha forr a bolygók csillagi tábora –
Lángos kaszával törve, zúzva
A „hadak útja” fölött robog, küzd:
Mily vész s enyészet reng ezer úrlakon?
Mily sápadás leng zsarnokok arcán?
Üdvcsillagunk valál dicső hős –
S háladalunk követett a mennybe!
Hazádban ékes fény vala csillagod,
De üstökös vézsláng a török felett!
Gyilkos hadaknak vérsugárin
Járva tüzes diadalmak útján.

A fordítás a Magyar Állam tárca rovatában jelent meg 1880. nov. 3-án. Ott az óda első versszaka így hangzik:

⁵ Carmina lyrica. Lib. II. ode 39.

⁶ Az élet fonálát metsző három párkák egyike.

⁷ Carmina lyrica Lib. I. ode 41.

Oh kelj sirodból marcona hős alak,
Pannóniának csillaga, Hunyadi!
Ki míg fönnállt: a trák nagyúrnak
Fénypalotája nem állt szilárdan.

Rosty a 3. verssort utóbb ekként javította ki:

Amíg te álltál, Amurátnak

A klasszikus filológia neves művelője, Hegedűs István, maga is jeles műfordító, úgy nyilatkozott egy alkalommal, hogy őt valósággal elbűvölte Rostynak ez a Balde-fordítása.

Mi vagy? című szaffói ódát (Magyarok Nagyasszonya I. k. 59. l.) is Balde-átdolgozás gyanánt jelzi Rosty. Itt a költőt megcsalta emlékezete.⁸ Ez nem Baldenak, hanem a lengyel Horácnak, Sarbiewski Mátyás Kázmér (1595–1640) jezsuita atyának ódája. (Lyrica IV. 22.) A lengyel Horác Baldehoz mérhető, koszorús újlatin költő.

Balde örökéletű költészete termékenyítőleg hatott Rosty múzsájára. Beszédes bizonyosága ennek egy tréfás Balde-utánzat. A Magyar Korona tárca rovatában jelent meg 1878 táján egy játszi humorú pajzán évődése: *A kopaszság apoteózisa*. Tárgy tekintetében remekbe készült párja irodalmunkban *A kopaszágnak dicsérete* címen ismeretes XVI. századi kedveshangú tréfás könyvecskének. A ditirámbnak nevezett költeményt segélykérés vezet be, majd a tétel következik:

Múzsám, zengd a kopasz-fő diadalmait!
Mely mint fároszi kő, oly simulón ragyog,
S nem hord póri hajakból
Erdőt: korpa, pehely tanyát.

Majd szinte kifogyhatatlan humorral árad a kopaszság előnyeinek dicsérete. Rosty ezt a jegyzetet fűzi a költeményhez: Farsangi bohókás szabad utánzat P. Balde Jakab S. J. ilyenmű humoros versjátékai szerint, melyekkel majd a soványságot, majd a kövérséget, sőt még a köszvényt is dicsőíti. Pontos lelőhelyét is jelzi a költeményeknek.

Rosty szerényen farsangi tréfának mondja a költeményt, holott az ékes bizonyosága gazdag kedélyvilágának, kedves humorának.

Rosty mint Balde-fordító megérdemli hálánkat, elismerésünket.

Balde ódáin kívül más költeményeket is fordított latinból. Mária-dalai közt ízelítőt adott pl. XIII. Leó pápa költeményeiből: Ave, „Menekülés a Szüzhöz” kísértet idején (Ricorso alla Vergine.) Az elsőnek latin, emennek olasz az eredetije, XIII. Leónak költeményeit P. Rosty tanítványa, Csicsáky Imre fordította magyarra. Csicsáky iskolatársa, Hörl Gyula S. J. is fordított néhány költeményt.

A hazai latin költők műveiből is fordított Rosty. Ilyen Janus Pannonius költeményének átültetése: Janus Pannonius búcsúja Nagyváradtól. (Abiens valere jubet sanctos reges Waradini.) A fordítást Szilárd Leó méltatta.⁹ Pázmány himnuszának (O gloriosa!) fordításával is megajándékozott bennünket Rosty 1896-ban. Sík-Harmath új egységes énekeskönyve (Szent vagy Uram!) Rosty fordítását fogadta el. Ide sorozhatjuk még Schäffer Jácint domonkosrendi atya költeményének fordítását: Magyar Boldog Ilona sírverse.

⁸ Néhai P. Spreitzer Péter S, J. tanár megállapítása.

⁹ I. m. 17.

Latin egyházi himnuszokat, énekeket, sőt egész zsolozsmákat (pl. Jézus Szívének kis zsolozsmája) is nem egyszer fordított Rosty. Itt szigorúan kellett ragaszkodnia az eredeti versmértékhez. Művészi fordításai közül legismertebb: Ave Maris stella (Tenger csillag-őre). Említésre méltó Árpádházi Sz. Erzsébet régi breviáriumi himnuszának (Ave, gemma speciosa) fordítása is.

Az egyházi énekek közül megemlítem a P. Hennig Alajos dallamosításában népszerűvé vált Jézus Szíve éneket: Szent Szív, te égi drága kincs (Cor arca). Berchmans Szt. János latin himnuszának átültetése: Jézus szent Neve.

2. A hét sváb története

Latin eredetiből való átdolgozás egy pompás kis komikus eposz is: *A hét sváb hősi harca a nyúl szörnyeteg ellen* (Septem Suevorum bellum cum lepore gestum). Rosty Csokonai módjára vitézi éneknek mondja. A fordítás 1886-ban jelent meg a Kalocsai Néplapban névtelenül. P. Rosty jegyzetben utal a forrásra: Egy kalocsai ft. barátom óhajására készült, az általa közölt latin hősméretű paródia nyomán (Volksbüchlein 1161–62., I. 205–208. l. von Ludwig Aurbacher). Úgy sejttem, hogy Városov Gyula, a későbbi kalocsai érsek, szőlította föl Rostyt a kis latin eposz átdolgozására.

A hét sváb története ősi időktől fogva egyik legnépszerűbb monda német földön. Mulatságos történet a hét sváb esete, amint heten egyetlen egy fenehosszú dárdával fölfegyverkezve neki erednek a nyúl ellen. Ahogy Rosty zengi:

Nyárs mered kezökben három ölnyi nyéllal,
Vele harangoznak, a toronyig ér fel ...

A hét sváb mondája sokat foglalkoztatta az irodalmat és művészetet. Több feldolgozása is ismeretes. A legrégebbiek a nép ajkán keletkeztek. Aurbacher Lajos (1784–1847) a maga népkönyvében (*Ein Volksbüchlein*) a sváb Iliásznak (Abenteuer der sieben Schwaben) és sváb Odisszeának (Abenteuer des Spiegelschwaben) népies prózában írt remekét alkotta. Minden valószínűség szerint magától Aurbachertól ered a hexameteres latin víg eposz is, melyet Rosty pompás humorral ültetett át magyar nyelvre.

A komoly eposzok módjára tétellel és segítségkéréssel kezdődik a vitézi versezet. A tétel:

Zengem a hét svábnak szöske büszke arcát,
Nyúl felett kivívott diadalmas harcát;
Elragad az ihlet, bámulat, csodálás ...
Még Homérnak sem volt tárgya ilyen hálás.

A segítségkérésben Rosty a vadászat istennője, Diana helyett Gambrinushoz fordul:

Most segíts, Gambrinus, sörivók nemtője:
Hogy dalom magát nagy eposszá kinőjje!
És te Mars hadisten, fűj a harsonába,
Ki vitéz tüzet fűsz svábok ős honába.

Igazi epikus elrendezésben és kivitelben folyik tovább a mese. A hét hős sváb megmenti a sváb becsületet a bajor, svájci, tiroli stb. fajtestvérrel szemben.

Mert mi a fogak közt a koronás zápfog:
Németek között az mi vagyunk, a svábok!

A latin eredetinek éppen az a célzata, hogy igazságot szolgáltatson a hét svábnak, tiszta fényben ragyogtassa a sváb becsületet. Kiemeli ezt a költemény befejezése is:

Eja age, Suevigenas quisquis colis accola terras,
Admirare viros, animosaque facta per orbem
Decanta. Aeterno scribatur marmore dignum:
Suevia nobilium genitrix est sola virorum!

Rosty is szájába adja az egyik hősnek Jäckelének:

Megnyerők a szép hírt! Meg a diadalmat,
Megmentők a roppant német birodalmat!
Hetedhét országra szól a sváb dicsőség ...

Az eredeti befejezést azonban magyar vonatkozású, hosszabb befejezéssel helyettesíti. Közelebb hozza a svábokat a magyar szívhez. Meleg érzéssel pendíti meg a magyar-sváb testvériséget:

Összeforrt e jó faj a magyar hontesttel, Érte vér- s vagyonnal áldozni se restell:
Isten áldja nálunk a szorgalmas svábot,
Szedjen honfi tettel sok babér-nyalábot!

Rosty szabadon tolmácsolja a latin eredetinek gondolatait. A jóízű, olykor pajzán humort mesteri módon érvényesíti. A zengzetes hexametereket a Zrínyi-verssorral, vi. a magyar alexandrinnal helyettesíti.

3. A noëlek költője

Rosty atya nagy rajongója volt a noëlek néven ismert karácsonyi daloknak, bölcsődaloknak, különösen az új provençali irodalom enemű termékeinek. Nagy szeretettel s nagy műgonddal fordítgatta a noëleket, kivált a provençál költészet remekeit. Két gyűjteményében (*A betlehemi királyfiú*, *Magyarok Nagyasszonya*) is ad belőlük ízelítőt.

Az első kis füzetben egyetlenegy műfordítás van, A beteg bari című kedves állatmese. A másik gyűjtemény négy fordítást ad, részben Lambert gyűjteményéből: két lírai költeményt (Szűz Mária fohásza a barlangban, Új hold Betlehemben) s két elbeszélőt (Ráma, *A Szűzanya éjjele*). Ebben az utóbbi rapszódiában mennyi lendülettel, micsoda lángoló érzéssel festi Rosty a „verbum caro factum est = az Ige testté lön” nagy titkát:

Hah mi ez! mint esti könnyű szellő
Föl, magasba leng a szüzi test ...
Száll elébe rózsaszínű felhő,
Mit a glórja színaranyra fest, –
S mintha átölelné, ráborul
Égi tiszta mátká-fátyolul;

Hirtelen a Szűz ölen
 Kiragyog a tünde fény ...
 S átlövel a fölleg árnyán,
 Villog, ég a lángszivárvány ...
 Szikra szikrát, sugár sugarat
 Úzve, gyújtva, forrong, hull, szalad ...
 A fényözön mindig magasbra csap, –
 Miként ha száz nap s villám harcba kap:

Míg, – csodáknak nagy csodája!
 Testet ölt a lángok árja,
 S a szövetség-láda föllegéből,
 Szűz kebelnek hajnalos egéből
 Isten-ige napja fölragyog
 És közöttünk vesz szegény lakot.

„Szent csoda! nagy csoda!” zeng ezernyi angyal,
 Csillagsugarakból fölhuozott lanttal ...
 Máriára s kis Fiára
 Hull virágok égi árja,
 Liliomos létrán szérafok leszállnak,
 Vége-hossza nincs a dallos glóriának.

Rosty műfordításai többnyire szabad átdolgozások. Folyóiratokban is jelentetett meg apránként néhány mutatványt a noélekből. Pl. A jászol prófétája. (Provençali monda. Társulati Értesítő 1879), Dóra (Legendás elbeszélés. Magyar Sion 1879). Utóbbihoz ezt a megjegyzést fűzi: Mutatványul egy nagyobb tanulmányomból az új-provençali Noélek (karácsonydalok) fölött.

A bibliográfiában nem találok nyomát, hogy tervét valóra váltotta volna Rosty. Ámde már előzőleg, 1877-ben *A sz. jászol lantja* címmel írt egy rövid értekezést egyik vallásos folyóiratunkba (Társulati Értesítő) a provençal karácsonyi dalokról. Ebben a dolgozatában mondja: „Karácsony ünnepköre, az enyelgő isteni szeretetnek bájos színjátéka s épp azért már az Egyház kezdetétől fogva, főleg a hiterős középkorban híven visszhangoztaták a karácsonyi népjátékok (misztériumok) a szerető s hívő gyermekded kedélynek derült szesszenéseit. Ezek közt változatosságra és gyöngéd keresetlen szépségre nézve főrangot foglalnak el a provençali Noélek (karácsonyi költemények.) Ezeknek pár hangját kísérlendem után gagyogni gyöngé lantommal. Kalauzul az új provençalí népköltészet felújítóját José Roumanille-t (szül. 1818. aug. 8-án St. Remyben) választám. Mintha csak a középkori Provence trubadúrjait s misztreljeit hallanók, amidőn még égi légkörben, salaktalan ajkkal dicsőíték a jászol Istenét. „*Li Prouvençalo*” című dalfüzérében a Noélek mind bájoló képei a titokszerű szívéletnek, mely a jászol előtt beszéli el rokonszenves búját, örömét.”

Roumanille József (1818–1891) Mistrallal egyetemben az új-provençal költői iskola legfőbb képviselője. Az ő nevükhöz, nevezetesen a barátaikkal együtt megalapított Félibrige irodalmi társaság működéséhez fűződik a provençal népnyelv irodalmi felújulása. Roumanille is kedvvel művelte a Provence-ban ősidők óta virágzó noéleket. Az ő karácsonyi dalait mély és benső vallásosság teszi kedvessé. *Li Prouvençalo* (1852) című antológiája 30 költőnek 100 versét tartalmazza.

Ezt a versgyűjteményt ismerteti Rosty említett értekezésében. Két költeményt teljes egészében lefordít: 1. *A jászol angyalai*. Misztérium-féle. Rosty maga e szavakkal vezeti be: „Legsikerültebb jászoldala az imént következő, mely a benne borongó sejtelem miatt méltán

a jászol elégiájának volna nevezhető. Külalakban követtem az eredetét.” – 2. *A bölcsők védangyala* (Li crécho). Roumanille-nak több európai nyelvre lefordított szép költeménye. A katolikus eszmekörben mélyen mozgó költeményt egy katolikus lelencház (La crèche de sainte enfance) fölszentelésére írta a szerző. Rostynak műfordító felfogására világot vet ez a megjegyzése: „Az eredetiben a versméret páros rímű négytagú lejt (trochaicus tetrameter acatal) és pedig közép szómetszettel (diaeresis.) Mivel azonban ily 16 szótagos nyúlós alak nálunk szokatlan, inkább a népiesebb magyar alexandrinnal helyettesítem.”

Az 1877–79. években sűrűn tűnnek fel a folyóiratokban Rostynak karácsonyi versei és fordításai. Ezidétt erősen foglalkoztathatta tervezett tanulmánya.

A noélek szintén termékenyítőleg hatottak Rosty költészetére, akár csak Balde ódái. A francia karácsonyi dalok, bölcsődalok mintájára maga is írt ilyeneket.

Karácsonyja a „szent éj”, csodás éj, az éjek éje, titkok titka. A középkori példatárak (pl. a *Lacteus liquor*) egész fejezetet töltenek meg csodás történetekkel, melyek az első karácsonyesten, a betlehemi szent éjszaka idején történtek. Ezeknek visszhangja középkori irodalmunkban a Debreceni-kódexnek karácsonyi prédikációja. A néphit szintén ismer ilyen történeteket s még ma is csodás erőt tulajdonít a szent éjnek. Éjfélkor pl. – úgy tartják – emberi nyelven beszélnek az állatok. A középkori ember mély vallásosságából s a naiv néphitből sarjadtak Provence-ban az egyszerű nép ajkán a költői bájjal ékeskedő noélek. Ebbe az iskolába járt P. Rosty.

Bele kell élnünk magunkat karácsony, a karácsonyi jászol hangulatába. P. Rosty írja: Jézus szerelme élte nek egy titkában sem mosolyg felénk oly biztatón, oly kedvesen, mint szent születésében. Itt Szt. Pálként csakugyan: „megjelent Istenünk s Megváltónk emberszeretete s jósága.” A jászol szerető Szívének első oltára és mi eléje borulva felsóhajthatunk Szt. Bernát elmés szójátékával: „Nagy az Úr és igen dicséretes (47. zsolt.) Kicsiny az Úr és igen szerelmetes!”

P. Rostynak ebből a vallásos fölfogásából, gyermekded hitéből fakadtak örökszép karácsonyi költeményei. Eredeti karácsonyi dalaiból két gyűjteményében (*A betlehemi királyfiú*, *Magyarok Nagyasszonya*) is adott egy-egy marokra valót. Folyóiratokban is nem egy jelent meg belőlük időnként. Együttvéve kis kötetké kerekednének ki.

Szebbnél szebb költemények. Bajos volna eldönteni, hogy a csengő-bongó nyelvű, játszi verselésű, mélyenjáró költemények közül melyiknek ítéljük oda az elsőség pálmáját. Legismertebbé vált közülük *A Szűzanya bölcsődala* című. Ez antológiákba, iskolai olvasókönyvekbe is belekerült.

Rosty hattýúdalában (Joáchim Ágostonhoz) megcsendíti költői hitvallását:

Angyal a pap; szive trón, melyen Isten uralkodik áldva.
Míg az igaz költő földre bűvöl le eget.

Karácsonyi költeményeiben sikerült legjobban megvalósítania hitvallását: az eget bűvöli le a földre. Átíveli az eget és földet; ég és föld ölelkezik e költeményekben.

Csicsáky Imre is fordított egynéhányat a francia és spanyol karácsonyi dalokból. Érdemes ezeket egybevetni Rosty eredeti költeményeivel. Rosty költeményei korántsem törpülnek el egy Lope de Vega Carpio vagy mások alkotásai mellett. Sőt változatosság, bensőség, gyermekded hit, keresetlen szépség dolgában hajlandók vagyunk Rostynak ítélni az elsőséget.

A karácsonyi költemények, bölcsődalok a legragyogóbb szín P. Rosty vallásos költészetében. Akár elnevezhetnők a noélek költőjének.

Adandó alkalommal egyéb vallásos költeményeket is fordított franciából. Pl. Dal az Oltáriszentségről.

Érdekes története van *A Szent Szív rabja* (Társulati Értesítő 1875) című költeménynek. Szerzője P. De Bengy Anatól jézustársasági vértanú. A második francia forradalomkor, 1871-

iki májusi vésznapiok alatt fogságba vetették s rabláncok között e költemény szerzésével keresett égi vigasztalást. Rosty mondja a költeményről: „Alapeszméjét az alázatos szeretet sugallá; művészi bővebb alakítását pedig az áldozó véres szeretet, bilincsek között és vérpad előtt teremté meg mártír ihletében.” A fordítás munkájáról szerényen megjegyzi Rosty: „Az eszmemenet érintetlen maradt gyarló fordításomban; ámde megvallom, a meglepő inverziókban dúskodó, naiv elevenség és szent szeszélyben izgó-mozgó francia espritnek könnyed játékait nem vala képes utolérni döcögős Pegazom.” Ez még a költői pályája elején álló Rostynak egyik műfordítása.

4. A Dreizehnlinden ismertetője

Más csoportba sorozhatjuk Rostynak németből való fordításait. A német irodalmat, különösen az újabb katolikus költészetet is tanulmányozta.

Kedvelt költője volt a német elbeszélő költészet ragyogó csillaga, Weber Frigyes Vilmos. Szívéhez nőtt a német kultúrharc Tyrtaeusának, Webernek halhatatlan alkotása: *Dreizehnlinden*. A XIX. századi katolikus költészetnek ezt a jelentős alkotását Rosty *Egy keresztény eposz* címmel (Katolikus Szemle 1887) külön tanulmányban ismertette. Bőséges szemelvényeket is szőtt közbe. A szemelvények közül kerekded egész a XXII. ének végén levő haláltánc: *Media in vita*.

De már előbb, 1879-ben is fordított egy részletet Weber eposzából *A kis árva* címmel (Kalocsai Néplap 1879.) Ez a XVIII. éneknek (Hildegunda gyásza) eleje. Rosty utánozhatatlan szépségű elégiának mondja ezt az éneket. Hildegunda gyásza 18 dalbimbóból kötött koszorú az édesatyja halálakor csöndesen szenvedő szűz szíve körül. Rosty az első dalt fordítja le, úgy látszik édes anyja halálakor s megtoldja egy versszakkal, *Árvák anyja* címmel Mária-dalainak gyűjteményébe is fölvette. Itt a szüleinek sírjáról szóló, szüleinek emlékét megörökítő Boldog árva című vers után következik. Evvel is jelezni akarja a költő, hogy elhunyt édesanyja emlékének szenteli ezt a Weber-fordítást. Megható a kegyeletnek ez a szép megnyilatkozása.

Rosty tanítványa, Csicsáky Imre, is lefordított egy éneket (XVII. é.) Weber eposzából *A prior intelmei* címmel.¹⁰ P. Rosty biztatására egy másik tanítványa, az imént elhunyt Fiedler Lajos (költői néven Iharos), ajándékozta meg a magyar irodalmat Dreizehnlinden (Kalocsa 1892) teljes fordításával. Az egykorú kritika Rosty érdemeire is hivatkozik: „A híres eposz majd minden európai nyelven ismeretes már, nálunk eddig csak egyes részleteket adott vissza Rosty Kálmán az ő sajátos költői átdolgozásában, hogy a figyelmet a középkori keresztény élet eme páratlan képsorozatára fölhívja. A Dreizehnlinden amely gyöngye az újabb német költészetnek, oly sürgős volt átültetése a magyar katolikus költészet mezejére.” (Kalocsai Néplap 1892). A sikerült fordításért hálásak lehetünk a munkára buzdító mester iránt is.

A Mária-dalok között van Weckerle J. B. alkotása: Hajnali csillag. Még több költeményt is fordított Rosty németből anélkül, hogy a szerzőt megnevezné. Pl. Rózsaszál, a sz. Szív árvája. (Költői beszélyke.)

Rosty pompás humora nyilatkozik meg a *Majom-ember* (Egy falusi filozófus elmélkedése) c. enyelgő szatírában. A forrást ekként jelzi: „J. Weyl-nak „*Aff oder Mensch?*” című és ft. Breinfolk Mihály esperes-plébános úr által beküldött szatírja után szabadon.” Az átdolgozás 1881-ből való. Még ma sem veszített időszerűségéből.

Leányintézetek részére kisebb színi jeleneteket is fordított Rosty németből. Így pl. a kalocsai iskolanővérek színpada számára átdolgozta Purschke Mária Szidónia iskolanővérnek két darabját: 1. A hónapok versenye. Kantáta. (Katholikus Hetilap 1884. 52. sz.) – 2. Hódolat

¹⁰ Csicsáky Imre költeményei és kisebb műfordításai. Temesvár 1888. 15. l.

a jászol előtt. Karácsonyi kis oratórium közbeszótt szavallatokkal. Zenéjét szerette Schweningen György. Kalocsán adták elő először 1886 karácsonyán. Mindkettő szabad átdolgozás.

Arens Bernát S. J. kis színdarabjait is megszólaltatta Rosty magyarul: 1. Gloriosa (Jelképes kis melodráma szűz Máriáról). A zenerészletek Sztára József szerzeménye. – 2. Szűz Mária élete. Jelképes melodráma (Mária-kert 1898). Szintén szabad átdolgozások.

5. Vegyes fordítások

Más apróságokat is találunk még Rosty műfordításai között.

Mária-dalai közé fölvelt egy Dante-szemelvényt: *Dante Madonnája* (II Paradiso XXXIII). Először a Magyar Állam hasábjain jelent meg 1880-ban. Ott mottója is van: „Onorate l'altissimo poeta!” (Santa-crocei felirat.) Rosty tanulmányozta és jól ismerte az „altissimo poeta” főséges alkotását: a *Divina Commediat*. Dante Allighieri kontár majmolóihoz (Magyar Sion 1880.) című költeménye is tanúsítja, hogy bele tudta magát élni Dante szellemébe. Aligha a véletlennek találkozása, hogy ez a vers s a csipetnyi Dante-fordítás ugyanabból az évből való.

Egy spanyol legendát is feldolgozott Rosty: Szűz Mária karácsonya. Az angol irodalmat Ashton D. V. költeménye képviseli: A szép futás. Egy skót balladán alapul Rostynak egyik vallásos költeménye: A néma jegyes.

Figyelemreméltó egy másik műfordítása: *A sír nászvirága* (Kalocsai Néplap 1878). Rosty csak nagy általánosságban utal a forrásra: „szláv néprege után.” Ez nagyon tág fogalom. A költemény szelleme s kivált a nyugat-európai versforma arra vallanak, hogy ez a szláv néprománc német közvetítéssel juthatott el Rostyhoz. A költemény tárgya egyébként emlékeztet Eötvös Józsefnek *A megfagyott gyermek* c. románcára. Eötvösnek még egyes kifejezései is megcsillannak Rosty átdolgozásában. Pl.: Egy árva gyermek andalg ott (Eötvös) Ki andalog éjjel a hús temetőn? (Rosty). Gondolati párhuzamok:

Anyja sírjára ül, zokog
Az árva kis fiú:
„Anyám, oh, kedves jó anyám,
Szivem beh szomorú!”

(Eötvös)

Ott sírt, hol a hold rezg anyja kövén,
Sírjára borulva.
,Én, én vagyok árvád, édes anyám!
Bús könnybe merülten.’

(Rosty)

Nincs a faluban senki most,
Ki néki csókot ad.

(Eötvös)

,Hajh! most ki üdítgeti csókkal a bajt,
Ha könny födi arcom?’

(Rosty)

Melléd temetve én is itt
Miért nem nyughatom?

(Eötvös.)

Hát itt egyesítsen a szende halál

Oly kéj vele halnom!
 Ha itt nyugoszm, könyem árja pihen,
 Itt néma a bánat.
 (Rosty)

A záró sorok:

S im a halál letöré; holt anyja kövén
 Őt a gyöngé virágot,
 S most nyugszik a lány hű anyja ölén,
 Hova bús szive vágyott.

Rostynak valamennyi műfordítását bajos számontartani. Szemlének nem terjed ki kéziratoss drámai hagyatékára. Így is kerekszám félszáz műfordítását vehettük tekintetbe. Még számra nézve is elég tekintélyes termés.

Rosty lantja szélesskálájú, sokhúrú költészet. Változatosságot, új színt adnak e költészetnek műfordításai. A legharmonikusabb színt, a legnagyobb költői értéket a Baldefordítások, a noélek, a Dreizehnlinden-ből vett szemelvények s a humoros költemények képviselik a műfordításokban.

A műfordítások is visszatükrözik Rosty költészetének általános jellemző vonásait. Líróját jellemzi a magasröptű képzelet, az érzelmek őszintesége s nemes egyszerűsége, gondolati költeményeit az eszmék mélysége. Humoros költeményeit és satíráit játszi módon enyelgő humor s finoman csipkedő gúny teszi kedvessé. Nyelvben és külső formában művészi tökéletességre törekszik. Ha e törekvésében nem válik mesterkéltté, az igazi ihlet pillanataiban gyöngyszemeket alkot hangulatos kifejezésekben dúsgazdag, színpompában ragyogó nyelve. Ilyen valódi ihlet szülöttei pl. karácsonyi költeményei. Erős és fejlett formaérzéke képesítette arra, hogy mint műfordító is értékes alkotásokkal gazdagítsa irodalmunkat.

1903-ban, Rosty fő művének, a Mária-daloknak megjelenésekor azt írta róla a Religio kritikusa: „Ha nálunk poeta laureatus címet és méltóságot osztogatnának, Rosty Kálmán mint páratlan termékenységű „Mária-lantos” már elnyerte volna ezt a kitüntetést. Rászolgálni rászolgált bőven és méltóképpen.” A „poeta laureatus” babérkoszorújában néhány üde, örökzöld levél jut műfordításainak is. Rosty megérdemli a megemlékezést, megérdemli a kegyeletes ünneplést.

6. Irodalom

– A műfordítások jegyzékével –

A) Életrajzi adatok

1. Rosty életrajzát még a költő életében megírta rendtársa, Gulyás Ferenc S. J.: A jubiláns szerzetes tanár, P. Rosty Kálmán S. J. hármas örömmünnepe. Kalocsa 1904. (Ezen alapulnak a halálakor megjelent nekrológok: Kalocsai Néplap, Kalocsa és Vidéke 1905. stb.)
2. Hörl Gyula S. J.: P. Rosty Kálmán. (Kalocsai gimnázium Értesítője 1905.)
3. Kőrösy László: Katholikus költők. Esztergom 1889.
4. Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. Bpest 1906. XI. k.
5. Tímár Kálmán: Százados évfordulók. (Kalocsai Néplap 1932. 5. sz.)
6. U. az: Rosty Kálmán centenáriuma. (Kalocsai Újság 1932. 8. sz.)
7. U. az: P. Rosty Kálmán anyai ősei. (Kalocsai Néplap 1932. 13. sz.)
8. Tóth Mike S. J.: A kalocsai kollégium ötven éve. Kalocsa 1910.

B) Költemények kiadása

1. Rosty Kálmán S. J.: A betlehemi királyfiú. III. kiadás, Kalocsa 1891.
2. Rosty: Emléklombok Szent László sírján. Nagyvárad 1892.
3. Rosty: Magyarok Nagyasszonya. I–II. k. Kalocsa 1903.
4. Aurbacher Ludvig: Ein Volksbüchlein. Leipzig é. n.
5. Balde: Carmina lyrica. IX. kiadás. Regensburg é. n.
6. Csicsáky Imre költeményei és kisebb műfordításai. Temesvár 1888.
7. Fiedler Lajos: Dreizehnlinden. Kalocsa 1892.
8. Hörl Gyula S. J.: Poétika. Kalocsa 1907. (Az olvasókönyvben 13 Rosty-vers.)
9. Sarbievius, Matth. Casim.: Carmina. Strassburg 1893.

C) Egyéb művek

1. Rosty Kálmán: A sz. jászol lantja. (Társulati Értesítő 1877.)
2. Rosty: Egy keresztény eposz. (Kath. Szemle 1887.)
3. Heinrich Gusztáv: Egyetemes irodalomtörténet. Bpest 1905. II. k.
4. Kis-Erős Ferenc: P. Rosty Kálmán emlékezete. (Kalocsai-Pécsi Diákszemle 1925. 1. sz.)
5. Szilárd Leó: Szent László a magyar nyelvű énekköltészetben. (Pécsi Széchenyi reáliskolai Értesítő 1926.)
6. Varjas Endre: Az újabb katolikus vallásos lyra. Kolozsvár 1901.
7. Westermayer Georg: Jacobus Balde, sein Leben und seine Werke. München 1868.

D) Levéltári anyag

P. Rosty okmányai. (A kalocsai Jézus-társasági rendház irattárában.)

A műfordítások jegyzéke

I. Latinból való fordítások

A) Balde ódái

Magyarok Nagyasszonya. (Kalocsa 1903.) köteteiben:

1. Szűz Anyám. A legszebb ideál. Lyric. I. ode 43. (I. k. 15. l.)
2. Hű halál! Lyr. II. o. 7. (I. 163.)
3. Mária beteg lantosa. Lyr. II. o. 41. (I. 175.)

4. A szent hajó. Lyr. III. 11. (I. 182.)
5. Szűz Mária erdős nyugvó-helye. Lyr. II. 11. (I. 249.)
6. A tejút. (I. 281.)
7. Mária káromlóihoz. (II. 73.)
8. Assumpta est, Lyr. III. 7. (II. 282.)

Napilapokban:

1. Temetőben. Lyr. II. o. 39. (M. K.)
2. Hunyady János, a törökök félelme. Lyr. I. 41. (M. Á. 1880.)

Balde-utánzat: A kopaszság apotéozisa. (M. K.)

B) Egyéb költemények

Újlatin költők műveiből:

1. Mi vagy? Sarbiewski: Ad Virginem Matrem. Lyrica IV. 22. (MNA. I. 59.)
2. Janus Pannonius búcsúja Nagyváradtól. Janus Pannonius verse. (Eml. Nvárad 1892.)
3. Bakács Tamás. Restius Lajos latin emlékverse. (Mk. 1885.) Az eredeti latin szöveget közli Török János: Magyarország primásai. Pest 1859.
4. Magyar Boldog Ilona sírverse. Schäffer Jácint O. P. latin verse. (Magyar szentek legendái. Kalocsa 1889.) Az eredeti latin szöveget közli Ferrari Zsigmond O. P.: De rebus Hungaricae Provinciae S. Ordinis Praedicatorum comment. Bécs 1637.
5. Gr. Csáky Imre sírverse. Keresztszegi Gr. Csáky Imre bíbornok-érsek c. költemény végén. (Eml. Kalocsa 1885.) A latin eredetit lásd Katona István: Historia metropolitanae Colocensis ecclesiae. Kalocsa 1800. II. k. 181.
6. Ave XIII. Leó pápa költeménye. (K. N. 1901. MNA I. 282.)
7. A hét sváb hősi harca a nyúlszörnyeteg ellen. Aurbacher Lajos komikus eposza. (K. N. 1886.)

Himnuszok és egyházi énekek:

1. Ave maris stella. (MNA I. 21.)
2. Árpádházi Sz. Erzsébet himnusa. Ave gemma speciosa. (Latin szöveggel együtt: Mk. 1897. Tóth Mike S. J.: Középeurópai műépítmények. Bpest 1898.)
3. O gloriosa! Pázmány Péter himnusa. (Mk. 1896. MNA I. 283.)
4. Jézus Szívének kis zsolozsmája. (H. 1902.)
5. Jézus sz. Neve. Berchmans Sz. János himnusa. (H. 1900.)
6. Szent Szív, te égi drága kincs. Cor arca. (Dal Jézus sz. Szívéhez. Dallama P. Hennig Alajostól. (H. 1891.)

II. Franciából való fordítások

A) Karácsonyi dalok (noélek)

Magyarok Nagyasszonya kötetben:

1. Szűz Mária fohásza a barlangban. Lambert gyűjteményéből. (I. 37.)
2. Új hold Betlehemben. (I. 39.)
3. Ráma. Legenda. (II. 172.)
4. A Szűz Anya éjjele. Rapszódia. (II. 256.)

Egyéb provençali noëlek:

1. A jászol angyalai. Misztérium. (T. É. 1877.)
2. A bölcsők védangyala. Roumanille: Li crécho. (T. É. 1877.)
3. A jászol prófétája. Monda. (T. É. 1879.)
4. Dóra. Legendás elbeszélés. (Magyar Sion 1879.)
5. A beteg bari. Állatrege. (A bethlehemi királyfiú. Kalocsa 1891.)

B) Egyéb fordítások

1. A Szent Szív rabja. P, De Bengy Anatól S. J. költeménye. (T. É. 1875.)
2. Dal az Oltáriszentségről. Francia után szabadon. (H. 1898.)
3. A mária-lourdesi olvasó. VI. tizedben. Gagnet abbé után franciából szabadon. (A Mária-gyülekezet háromszázados ünnepe. Kalocsa 1884.)

III. Németből való fordítások

Szemelvények Weber Dreizehnlinden-jéből:

1. Media in vita. XXII. ének vége. (Katholikus Szemle 1887.)
2. Árvák anyja. XVIII. ének eleje. (MNA I. 195. A kis árva c: K. N. 1879.)

Vegyesek:

1. Hajnali csillag. Weckerle J. B. után. (MNA I. 260.)
2. Majom-ember. Egy falusi filozófus elmélkedése. J. Weyl: Aff oder Mensch? (1881.)
3. Frau Hütt. Tiroli népmonda. (Tirol 1886. júl. 12. K. N.)

Szerző megnevezése nélkül:

1. A lélekharang. Németből szabadon. (K. H. 1881.)
2. A tábornagy. Alte u. Neue Welt adomája után. (K. H. 1881.)
3. Vig házasélet. Német tréfa. (K. N. 1886.)
4. Gyermeklevél a kis Jézushoz. (K. N. 1888.)
5. A sz. Szív csermelye. Németből szabadon. (H. 1899.)
6. Rózsaszál, a sz. Szív árvája. Költői beszélyke. (H. 1902.)

Purschke Mária Szidónia művei:

1. A hónapok versenye. Kantáta. (K. H. 1884.)
2. Hódolat a jászol előtt. Karácsonyi oratórium közbeszótt szavallatokkal.

Arens Bernát S. J. művei:

1. Gloriosa. Jelképes kis melodráma szűz Máriáról. Megzenésítette Sztára József. (Kalocsa 1898. MNA II. k. 297.)
2. Szűz Mária élete. Jelképes melodráma. (Mk. 1898.)

IV. Vegyes fordítások

Olaszból:

1. Dante Madonnája. Dante: Divina Commedia, Il Paradiso XXXIII. (MNA I. 26.)
2. „Menekülés a Szűzhöz” kísértet idején. XIII. Leó: „Ricorso alla Vergine” nelle tentazione 1863. (MNA I. 159.)

Egyéb fordítások:

1. Szűz Mária karácsonya. Spanyol legenda. (MNA II. 238.)
2. A szép futás. Legenda. D. V. Ashton után angolból, szabadon. (MNA II. 174.)
3. A néma jegyes. Skót ballada, szabadon. (T. É. 1880.)
4. A sír nászvirága. Szláv néprege után. (K. N. 1878.)

P. Rosty Kálmán életrajzi adatai

P. Rosty Kálmán tüzetes életrajza még feldolgozásra vár. Legrészletesebb életrajza még életében (1904-ben) jelent meg rendtársa, Gulyás Ferenc tollából. A mostani százados évforduló bizonyára meghozza a költőnek új életrajzát. Rostynak egyik tanítványától, Matkovich László kalocsai gimnáziumi tanártól várjuk e feladat megoldását.

Magam addig is összeállítom életének egyes állomásait.

1832. júl. 1-én született Rozsnyón (Gömör m.) evangélikus vallású családból. Atyja nemes Rosty Imre földbirtokos, táblabíró, ügyvéd s megyei főpénztáros. Anyja Nagytoronyai Marikovszky Emília. Nagyatya Marikovszky György (†1832. dec. 21.) megyei főorvos, neves természettudós.

1848-ban befejezi tanulmányait a rozsnyói evang. gimnáziumban. Az év nyarán belép a gömöri önkéntes tüzérsapatba s ott tűzmesterré lesz.

1848–49-ben a bölceleti első osztályt, vi. a logikát végzi a rozsnyói r. kat. püspöki líceumban. Nyáron belép a gömöri önkéntes honvédszászlóaljba. Részt vesz a dernői csatában, hol paptanárra, Hoky István elesik.

1849–50-ben a 2. évi bölceleti osztályba jár, vi. a fizikát végzi kitűnő eredménnyel. Tanárai: Hollók Imre aligazgató, Deutsch Károly, Lenner Miklós, dr. Pongrácz György. Mint filozófus magánúton jogot is tanult. Pelech János, az evang. gimnázium igazgatója s a bölcelet tanára, tanította észjogból (természetjog) és népek jogából. E tárgyakból utóbb Eperjesen vizsgát is tett.

1850 szept. 15-én beiratkozott jogásznak az eperjesi evang. ker. kollégiumba. Mind a tíz jogi tárgyból ezt a minősítést kapja év végén: kitűnő az elsőkből. Tanárai: Vandrák András ezévi igazgató s a bölcelet tanára, Csupka András jogtanár.

1851. jún. 28-án dicséző oklevelet kap a kollégiumban fennálló Magyar Társaságtól. Ennek pénztárosa volt. Elnök: Herfurth József, titkár: Szontagh Kálmán,

1851. okt. 1-én Eperjesen vizsgálatot tesz az észjogból és népek jogából. Cenzorai: Hazlinszky Frigyes igazgató, Vandrák András, a bölceleti jogok tanára.

1851. nov. 30-án beiktatják a pesti tudományegyetem jogi karának hallgatói sorába. Pesten Danielik János egri kanonok, a Religio szerkesztője, a családnak régi rozsnyói barátja, rábírija a katolikus vallás tanainak tanulmányozására.

1852. márc. 15-től június végéig törvényfoglalkozási gyakorlatot végez K. Nagy Dániel pesti köz- és váltó ügyvéd oldalán.

1852 nyarán Rozsnyón önkéntes fogalmazó írnok nagybátyja, Rosty József Pelsőc kerületi főszolgabíró mellett, ősszel Pesten joggyakorlatba kap bele távoli rokona, Farkas Horác kúriai bíró vezetésével.

1852. dec. elején Danielik kíséretében Esztergomba megy.

1852. dec. 26-án Esztergomban leteszi a katolikus hitvallást Scitovszky János hercegprímás kezébe.

1852–53-ban megkezdte teológiai tanulmányait az esztergomi szemináriumban. Fő tárgya: egyháztörténelem. Minősítése: kitűnő negyedik helyen. Nyelvismerete: magyar, német és francia nyelv.

1853. aug. 11-én Nagyszombatban belép Jézus-társaságába s ott tölti a kétéves próbaidőt. Az újoncházban éri még a ma is élő P. Tóth Mike S. J., ki 1854. szept. 30-án lépett a rendbe.

1855–56-ban Pozsonyban végzi a skolasztikus bölcelet első évét.

1856-tól 1858-ig két iskolai évben az akkor megnyílt kalksburgi kollégiumban nevelőintézeti szakaszfelügyelő. Egyben a magyar nyelv tanára, az ének- és zeneoktatás

felügyelője. Legkiválóbb tanítványa gróf Apponyi Albert, kit két nyáron külföldre is elkísér. A kalksburgi évekből való első drámai munkája: Szent István (1857).

1858–60-ban Pozsonyban befejezi kétévi bölcséleti tanulmányait. Itt évfolyamtársa Tóth Mike.

1860 őszén megkezdí hároméves hittudományi tanulmányait az innsbrucki egyetemen. Évfolyamtársai az első évben egynek kivételével mind olaszok.

1862. júl. 31-én első szentmiséjét mondja Esztergomban, miután Scitovszky hercegprímás júl. 27-én pappá szentelte.

1862–63-ban Innsbruckban befejezi a teológia harmadik évét. Minősítése vizsgái alkalmával: „classis prima cum Eminentia.”

1863–64-ben a szatmári papnevelő intézetben tanulmányi felügyelő. A német nyelvet is tanítja s magánúton teológiai tanulmányokkal foglalkozik s Innsbruckban vizsgázik.

1864–65-ben Pozsonyban akadémiai hitszónok s itt is hittudományi tanulmányokkal foglalkozik. Első szónoki babérait itt aratja. A jogakadémia igazgatóságának bizonyítványa szerint: „ezen hivatali minőségében jeles szónoklati tehetségének, mély tudományának s fáradhatlan ügybuzgóságának kétségbevonhatlan bizonyítékait adá.”

1865–69-ig Kalocsán a Stefáneum főfelügyelője, a magyar nyelv és irodalom s a francia nyelv tanára a felsőbb osztályokban, hitszónok és gyóntató.

1869–70-ben P. Tóth Mikével egyetemben a harmadik próbaévet végzi St. Andrä-ban (Karintia.)

1870. aug. 15-én leteszi ünnepélyes szerzetesi fogadalmát.

1870-ben az új iskolai évvel visszakerül Kalocsára tanárnak s itt is marad haláláig. Az első három évben ismét konviktusi főfelügyelő. Fő tantárgya a magyar nyelv és irodalom a felsőbb osztályokban, de közben magyar történelmet, latin és francia nyelvet s görögptől irodalmat is tanít.

1872-ben adják elő Kalocsán első nagyobb iskolai drámáját: A jó szív diadala (Növeldei színmű 2 felvonásban). Ezt számos hasonló előadása követi. (Iskolai drámáinak jegyzékét közli Tóth Mike: A kalocsai kollégium ötven éve. Kalocsa 1910. 101. l.)

1875. júl. havában állami tanári képesítő vizsgálatot tesz magyar-latin szakcsoportból s megszerzi a középiskolai tanári oklevelet.

1875 őszén átveszi a kisebb Mária-kongregáció, majd 1880. őszén a nagyobb Mária-kongregáció vezetését s e tisztséget 1890-ig megtartja. Vezetése alatt a kongregáció szinte évről-évre jelentet meg valami kisebb irodalmi kiadványt. Sok közte saját műve (Pontos jegyzéküket adja Tóth Miké: i. m. 91. l.)

1879 elején a Kalocsai Néplap szerkesztősége jutalomban részesíti A rongyszedő c. költeményét, mint az előző évfolyamban megjelent legjobb költeményt. 1880 elején ugyanilyen pályadíjjal jutalmazták Otthon a tanyán (Családi kép Rozsnyón) és A legszebb zsákmány c. költeményeit. P. Rosty P. Tóth-tal egyetemben ott volt a lap bölcsőjénél. 1878-tól 1905-ig több mint 160 költeménye jelent meg benne. Itt s a Katholikus Hetilap-ban közzétett népies költeményei új oldalról mutatják be Rostyt.

1880 nyarán látogat el először Rozsnyóra édesanyja halála után. Két költeményben állít emléket elhalt szüleinek: Egy sír alatt (Rozsnyó 1880 aug. 1.), Boldog árva. Egyéb családi versei is vannak. Édesanyjáról szólók: Anyámhoz (Kalocsa 1878.), Emlék-ibolyák anyámhoz. (Rozsnyó 1879. aug. 2.), Harminc éve (1852–1882.) Ez év nyarán Rosty tartja Rozsnyón és Esztergomban a papi lelkigyakorlatokat. Megörökíti ezt költeménye: Szent magány. (Emlékül a lelkigyakorlatokra: Rozsnyó-Esztergom. 1880. (M. Á.)

1881 nyarán a nagykapornaki (Zala m.) rendházban üdül. Kedvelt nyaralóhelye volt Kapornak, akár Kalksburg vagy Innsbruck. Kapornaki emlékeit több ott írt költeménye őrzi. Pl. Fenyők alatt (Kapornak júl. 8.), Sz. István girája (Kapornak 1881. aug. 20. M. Á.), Búcsúzás (Nagykapornak 1881. aug. 31. M. Á.)

1882. aug. közepén a Szepességben jár. Nagyboldogasszony ünnepén, a Mária-kegyhely s a bányászok búcsúján, Leszniczky Mihály esperes-plébános vendége Szomolnokhuttán. A búcsúnak emléke két kedveshangú költeménye: Szomolnokhuttai Szűz Mária. (A Bányai Szűz. MNA II. 58.) Miska bácsihoz. Emléklül a huttai Offerára: aug. 15. (M. Á. 1882.)

1883. nyarán első nevelői működésének színhelyén, Kalksburgban (Bécs mellett) üdül. Nyaralásának emléke három költemény: Jézus Szive az erdőben (Kalksburg, Szt. Domonkos napján 1883. H.), A Sz. Szív virága (Kalksburg aug. 10. H.), Erdei szenthely (Wald-Andacht Kalksburg mellett, MNA. II. 19.) Az első költeményt nővérének ajánlja: ... D ... a nővéremnek ajánlva. Ennek férjét, Józsat és leányát, Klárist, úgyszintén Margit nevű nővérét említi Rosty Otthon a tanyán c, idillikus költeményében.

1884 elején Tóth Mike S. J. átveszi Kalocsán a Jézus Szive Hírnöke (régebben Társulati Értesítő) vallásos folyóirat szerkesztését. P. Rosty állandó munkatársává szegődik. Már előbb is jelentek meg itt költeményei 1873-tól kezdve. 1903-ig e folyóirat közli sűrű egymásutánban legjobb vallásos költeményeit. Írói jegyei a régebb évfolyamokban: Kálmán, P. Kálmán, Kálmán S. J., K. S. J. ... S. J.

1885-ben, a kalocsai jezsuita kollégium negyedszázados jubileumára közreadja a kalocsai érsekekről szóló költemény-sorozatát: Emléklombok Jézus-Társasága kalocsai érseki főgymnasia és Stephaneumának huszonöt éves ünnepére. Kalocsa 1885.

1885 végén P. Tóth Mike megalapítja a Mária-kert c. folyóiratot. Rosty hűséges munkatársává válik. 1885-től 1902-ig itt megjelent költői műveit néhánynak kivételével kiadta Magyarok Nagyasszonya c. gyűjteményében.

1886. és 1887. nyarán az innsbrucki rendház nyaralójában pihenni ki az iskolai év fáradalmait. Költészetére is termékenyítőleg hat a tiroli időzés. Bizonyosságai: 1. Erdő-templom. (Tiroli 1886. júl. 10. K. N.) – 2. Frau Hütt. (Tiroli népmonda. Tiroli 1886. július 12. K. N.) – 3. Mária forrása. (Innsbrucki nyaralónk mellett. Tiroli 1886, aug. 1.) – 4. Waldrast Tirolban. (Waldrast 1887. aug. 11.) – 5. A szent víz. (Heiliges Wasser Innsbruck mellett.) Legenda. (MNA II. 151.) – 6. Lurdi oltár. (Innsbrucki villa. MNA I. 115.)

1886-ban Szt. István király ünnepén ő az ünnepi szónok a nagyvárad székesegeyházban. A beszéd nyomtatásban is megjelent: Szt. István a honalapító. Nagyvárad 1886.

1886. szept. 24-én a Mária-kongregáció keretében megszervezi a gimnázium Szépirodalmi Körét. A Kör első nyilvános föllépése 1886. nov. 21-én.

1887. máj. 5-én Fényi Gyula, Menyhárh László, Tomcsányi Lajos és Tóth Mike rendtársaival egyetemben tagja lesz a Szent István Társulat újonnan szervezett tudományos és irodalmi osztályának.

1887. jún. 8-i szekszárdi kirándulásnak szülöttje a magyarországi Mária-kegyhelyekről tervezett költeménysorozatnak egyik darabja: A remete Szűz Mária. Szekszárd szőlőhegyei közt. (Szekszárd 1887. jún. 8.)

1887. nyarán Karlsbadban keres gyógyulást betegségére, majd Tirolban üdül. Karlsbadi költeményei: „Betegek gyógyítója! k. é.” (Karlsbadi fürdő 1887.) Rohan-kereszt. (Karlsbad mellett H. 1888.)

1889. okt. 15-én, Haynald Lajos bíboros-érsek aranymiséje alkalmával két munkáját ajánlja az ünnepeltnek a kalocsai kollégium: 1. Haynald-album. – 2. Magyar szentek legendái. (Kalocsa 1889.)

1890-ben megválnak az intézeti Mária-kongregáció vezetésétől.

1890-ben nyár közepén ismét Innsbruckban üdül. Két költeménye maradt ebből az időből: Áve Mária az alpesek közt. (Tiroli 1890. aug. 1.) Mária magyar fiaihoz. (Innsbrucki villa, 1890. augusztus 3.)

1890 augusztus végén Schopper György rozsnói püspök vendége a püspökség somodi (Abauj-Torna m.) nyaralójában. Ennek a látogatásnak emléke két költeménye: Mária mosolygása, Szent László romjainál (Jászódebröd.)

1891-ben propagandát fejt ki Gonzaga Szt. Alajos centenáriuma alkalmából. Ekkor megjelent művei: 1. Szt. Alajos élete. Bpest 1891. – 2. Gonzaga Szent Alajos háromszázados ünnepe Kalocsán. (Kalocsa 1891).

1892-ben a Szent László centenárium alkalmával Nagyvárad püspöke, Schlauch Lőrinc meghívja konferencia-beszédek tartására. Ekkor jelenik meg kis versfüzete: Emléklombok Szent László sírján. Nagyvárad 1892.

1900. szept. 8-án mint Császka György érsek gyóntató-atyja a hajósi kegyhelyen felajánlja az érsek adományozta aranyolvasót. A kegyhely több költeményre is ihlette: 1. Ad Virginem Hajosianam. Pro patria patreque purpurato (Haynald Lajos bíboros érsekhez). Carmen votivum. – 2. A hajósi szent Szűz és a prépost kereszt. (Antunovich János prépostkanonokról.) – 3. Érseki aranyolvasó (MNA II. 293).

1903. ápr. elején, a nagyhéten Pécsen tart lelkigyakorlatokat a központi papság számára. Csodálják latin ékesszólását.

1903. okt. 12–13-án országos ünnepség keretében ülik meg Kalocsán félszázados szerzetesi és írói meg negyvenéves tanári jubileumát. A kat. írók és hírlapírók Országos Pázmány-Egyesülete díszoklevéllel tünteti ki. Régi tanítványai Rosty ösztöndíjalapot létesítettek, ő maga szerzetesi jubileumára kiadja Mária-költeményeinek kétkötetes gyűjteményét: Magyarok Nagyasszonya. Kalocsa 1903.

1905. jan. 15-én rendje képviselőjében részt vesz Rómában a kassai vértanúk boldoggá avatása ünnepségén. Jan. 9-én indult el Kalocsáról. 1905. febr. 6-án Rómából visszatérve megbetegszik. Orbánc lép föl.

1905. febr. 15-én d. u. 2 órakor halt meg Kalocsán, mint az intézet Nesztora.

1905. febr. 17-én temették el a rendnek a temetőben levő sírboltjába.

1906-ban róla nevezik el a kalocsai gimnázium Szépirodalmi Körét, melynek alapítása az ő nevéhez fűződik.

1926-ban a Jézus-társasági Diákok Országos Szövetsége gyűjtés útján megfesteti P. Rosty arcképét két példányban. Az eredetit a kalocsai gimnázium, a másodpéldányt a Jédosz őrzi. A művészi kép Kis Farkas Imre alkotása.

Rosty Kálmán emlékünnepek

1905. márc. 19-én a kalocsai gimnázium Szépirodalmi Retorikai Köre II. szakaszának gyászünnepsége. Emlékbeszédet mond dr. Hoffmann Károly apátkanonok.

1925. márc. 29-én a kalocsai Tanítóképző-intézet Önképzőkörének emlékünnepe. Emlékbeszédet mond dr. Kis-Erős Ferenc intézeti igazgató.

1926. okt. 7-én P. Rosty Kálmán arcképleplezési ünnepsége a kalocsai gimnázium dísztermében, a Jédosz rendezésében. Az ünnepi beszédet dr. Nagy Károly rendőrfőkapitányhelyettes tartotta.

1927. márc. 6-án P. Rosty Kálmán arcképleplezési ünnepsége Budapesten a Jézus-társasági Diákok Országos Szövetségének helyiségében. Ünnepi szónokok: gr. Apponyi Albert és Matkovics Béla ny. főispán.

1932. márc. 14-én a kalocsai Tanítóképző-intézet hazafias ünnepsége keretében méltatta P. Rostyt, mint szabadságharcost.

1932. ápr. 7-én a kalocsai növendékpapok Sz. Ágoston-Egyletének emlékünnepe. Dr. Tímár Kálmán tanítóképzőintézeti tanár székfoglaló előadása: Rosty Kálmán S. J. műfordításai.

1932. ápr. 17-én a hajdúdorogi gimnázium Mária-kongregációjának szavalóversenye és emlékünnepe P. Rosty születésének százados évfordulója alkalmából.

1932. máj. 5-én a Jézustársasági Diákok Országos Szövetségének s a kalocsai gimnáziumnak együttes emlékünnepe Kalocsán közös diáktalálkozóval egybekötve. Az emlékbeszédet dr. Lepold Antal prelátus-kanonok mondja.

Rostyról szóló költemények

A) Magyar versek:

1. Joáchim Ágost: ... Soc. J.-hoz (Kalocsai Néplap 1889. 215. l.)
2. Joáchim Ágost: Rosty Kálmánhoz. (Kalocsai Néplap 1903. okt. 11.)
3. Babik József: Tiszaparti örömhangoft. Rosty K. jezsuita atya 50 éves szerzetesi jubileumára. 1903. okt. 13. (Ért. 1904.)
4. Hörl Gyula S. J.: Jubileumi dalmű. (Kantáta.) Zenéjét szerzé Sztára József. (Religio 1903. II. 225. – Kalocsai gimn. Értesítő 1904.)
5. Hörl Gyula S. J.: Üdvözlét. Rosty Kálmán S. J. ötvenéves jubileuma alkalmából. 1853–1903. (Értés. 1904.)
6. Kalocsay Alán: Két költő csókja. (Alkotmány 1905. febr. – Kalocsai gimn. Értesítő 1905. 54. l.)
7. Szepessy László: Rosty Kálmánhoz. (Magyar Állam 1902. márc. 27. – Szepessy László költeményei. Bpest 1902. 39. l.)

B) Latin versek:

1. Hörl Julius S. J.: Colomanno Rosty socio Jesu, lustra decem celebranti. (Ért. 1904.) – 2. Tomcsányi Ludovicus S. J.: Ad geminos religiosae lyrae principes. Rosty S. J. et Mindszenty. (Ért. 1904.) – 3. Zundl Petrus: Colomannus Rosty ter jubilaris. 1853–1903. (Ért. 1904.)

Rosty költői levelei

A) Rostyhoz intézett költemények:

1. Kalocsay Alán: Palinodia. Rosty Kálmának. (Magyar Korona. 1883.) – 2. Lévy–K. Gyula (Kalocsay Alán): Szívvirágok. A klasszikus ... S. J.-nek legőszintébb tiszteletem jeléül. (Katholikus Hetilap. 1881. 26–27. sz.)

B) Rosty költeményei:

1. A szent Szív dalnokához. Sz... i (Szemenyei Mihály) barátomhoz. (Társulati Értesítő 1877. 146. l.)
2. A honfi áldor. Szulik József plébánosi beiktatására. (Kalocsai Néplap 1878. 186. l.)
3. Szatmár pacsirtájához. Pály Ede sárközi plébánoshoz. (Magyar Korona.)
4. Gyászlobogó. Dr. Hortoványi József, a bátor hitvalló sírján. (Magyar Állam 1903. febr. 15.)
5. Joáchim Ágostonhoz. Válasz a Rosty-ódára. (Kalocsai Néplap 1905. ápr. 23.)
6. Mayer Béla v. püspök tiszt, hittudorra felavatásakor. (K. N. 1901. máj. 5.)
7. A szószék harcai. Kanyurszky Györgynek A legyőzött király diadala c. nagyböjtí beszédei megjelenésekor (Magyar Korona 1880).
8. A hórebi bálvány. Dr. Kanyurszky György egykori kedves tanítványomnak. (M. K. 1881.)
9. A „Római úti emlékek” kedves írójához. Horváth Győzőhöz. (K. N. 1899. okt. 15.)
10. „Szűz Mária halála” előadásakor. Pécs Notre-Dame ápr. 13. (Pécsi Közlöny 1903. Religio I. 247. l.)

Megszerzés

Pótlás a műfordításokhoz: A karácsonyfa. Német legenda nyomán szabadon. (M. K.) – A boldog mosónő. Német legenda után. (H. 1887.)

Ős breton nyelvből való hű fordítás: A vén farkas. Allegória, (K. H. 1878). Az eredeti költemény (La vieille Louve) a L'Océan című bresti katolikus lapban jelent meg.

P. Rosty családi versei a K. H. 1878. évfolyamában: Hugom halálán. Elégia. (31. sz. Aug. 1.) Esti kép (34. sz. Aug. 22.).

Rosty költeményeiben, kivált családi verseiben, nem egy életrajzi adat vagy vonatkozás rejlik. Szülőházáról így zeng:

Erdőszélen, a Rákos hegy alján,
Nyugszik a lak, fehérülő falával:
Mintha gyermek ülne dajka karján,
Kit elaltat ringató dalával;
Altató dalt búgat a Sajó bús habja,
Ha lassú szárnyával esti szellő csapja.

Esti pir ég a háztető gombján,
Ablakon rezg búcsúzó sugára;
Fülmile hív vén diófa lombján
Nyugodalmos csöndes éjtszakára.
Bólint ezer világ, hús szender lépé el
S álmain is játszik aranyos lepkével.
(Esti kép)

Hugom halálán c. elégiájában (1878) megható hangon kesergi a család gyászát, veszteségét:

Korhadt családfa, hullanak ágaid!
Egyet a honvész tört s ragadt tova,
Hármat halálbárd zsöngén vágva vitt,
Egy gyöngye sarj még léted oszlopa.

S e gyöngye sarj is elhullt, – sírvirág!
Ah föl nem éledt a tavasz legén;
A lassú kín, mely szívgyököt kirág,
Megölte halkán, – elhervadt szegény.

Szüleit is vigasztalja:
Jöjj s agg szülőink búmosott szemén
Gyűjtsd egybe érted omló könnyeik –
Kössön belőlök égi szebb remény
Érdemfűzért, örök dics gyöngyeit.

Egy sír alatt (Rozsnyó 1880. aug. 1.) c. költeményében elhalt szüleit siratja:

Egy sír alatt anyám, atyám ...
Hamar követték egymást!
Távol valék, nem láthatám ...
Nem állhaték a ravatal előtt,
Hogy mondjak egy szót, végsőt, nyögdelőt:
„Isten veled ... föltámadást!”

Mondják, felém küldé szemök
Az elhaló véglobbanást,
S megállda jámbor szellemök.
Igy vesz bucsút a nyugvó napvilág,
Míg érte sír a gyászoló virág
S esd csöndes éjt, föltámadást.

Rövidítések magyarázata

Eml. = Emléklombok.
H. = Jézus Szive Hírnöke.
K. H. = Katholikus Hetilap.
K. N. = Kalocsai Néplap.
M. Á. = Magyar Állam.
Mk. = Mária-kert.
M. K. = Magyar Korona.
MNA. = Magyarok Nagyasszonya. (Kalocsa 1903).
T. É. = Társulati Értesítő. (Hírnök)

Timár, Koloman: Koloman Rosty S. J. Leben Und Kunstübersetzungen

Zur Centennarfeier des Dichters. Literaturgeschichtliche Abhandlung. Kalocsa 1932. (Pannonia 5.)

Im Goethe-Jahr feiert man in Ungarn das Gedächtnisjahr des Jesuiten-Dichters P. Koloman von Rosty (1832– 1905.) Dieses Jahr bringt uns auch das Centennar seines Grossvaters, Georg Marikovszky von Nagytoronya (1771– 1832.) Letzterer war ein gelehrter Arzt und berühmter Naturforscher, den auch die Jenaer Mineralogische Gesellschaft zum Mitgliede wählte.

P. Rosty wurde am 1. VII. 1832 zu Rozsnyó (Rosenau) aus einem adeligen Geschlechte geboren und ist am 15. II. 1905 in Kalocsa gestorben. Sein Vater, Emerich Rosty, war Gerichtstafel-Beisitzer, der Emilia von Marikovszky zur Gattin hatte. Die Familie der Mutter beschenkte Ungarn seit dem XVIII. Jahrhunderte mit einer Reihe gelehrter Aertzte.

In dem Leben des Dichters lässt sich die Fügung der Göttlichen Vorsehung klar erkennen. In seiner frühen Jugend, als Schüler der Philosophie nahm er am Freiheitskampfe seines Vaterlandes (1848–49) teil. In der evangelischen Religion der Eltern erzogen, geriet er als Student der Rechtswissenschaft auf der Universität zu Budapest mit dem gelehrten Theologen Johann Danielik, einem alten Freunde seiner Familie, in Verbindung, hatte auch die Gelegenheit, den Superior aus Paris, P. Châbel S. J. kennen zu lernen, und legte am 26. XII. 1852 in Esztergom (Gran) das katholische Glaubensbekenntnis mit der Absicht ab in die Gesellschaft Jesu zu treten. Dieser Wunsch konnte aber nur am 11. VIII. 1853 in Erfüllung gehen.

Im Jesuiten-Orden widmete er sein ganzes Leben der Erziehung der Jugend. Das Lehramt begann er 1856 in dem soeben eröffneten Kollegium zu Kalksburg bei Wien, wo er im Konvikte 2 Jahre lang als Prefekt und Lehrer der ungarischen Sprache tätig war. Hier war auch der allbekannte Graf Albert von Apponyi sein Schüler. Nach der Priesterweihe und Beendigung seiner Studien kam er auf je ein Jahr zuerst nach Szatmár, wo er am bischöflichen Priesterseminar Studienprefekt wurde, sodann als akademischer Prediger und Seelsorger nach Pozsony (Pressburg.) Von hier begab er sich im Jahre 1865 nach Kalocsa, wo er – auch das Staatsexamen glänzend bestanden – am Gymnasium als Professor der ungarischen und lateinischen Sprache, inzwischen auch Generalprefekt des Konvikts und Präses der Marianischen Kongregation, lebenslang rege Tätigkeit ausübte.

Er war ein begabter und sehr fruchtbarer Dichter seiner Zeit. Lyriker und Epiker, hinterliess auch eine Anzahl von Schuldramen. Als religiöser Dichter ist er ein Mystiker. In Sammelwerken veröffentlichte er nur seine Marien-Gedichte (1903) in 2 Bänden. Es sind in seinen Gedichten auch manche deutsche Beziehungen: Sagen und Legenden zu finden, die er auf der Sommerfrische in Nieder-Österreich (Kalksburg) und Tirol (Innsbruck) kennen lernte. Z. B. Frau Hütt (Tiroler Volkssage), Waldrast in Tirol, Heiliges Wasser bei Innsbruck, Maria-Handlab in Bayern, Christbaum.

Nennenswert sind auch seine Kunstübersetzungen aus fremden Dichtern. Sein allerliebster Dichter war der berühmte neulateinische Sänger, P. Jakob Balde S. J. Er preist ihn als den Horaz der Neuzeit, den grössten Dichter des christlichen Lateintums. Mit Vorliebe übertrug er Baldes Oden ins Ungarische. Es finden sich darunter weltberühmte Schöpfungen, wie z. B.: Ad B. V. Mariam in Silva Quietis, vulgo Waldrast; Enthusiasmus in Coemeterio; Joannes Hunniades terror Turcarum dictus. Es sind auch andere neulatinische Dichter (Sarbiewski, Janus Pannonius, Leo XIII.) und Hymnen vertreten. Aus dem

Lateinischen übertrug er auch mit köstlichem Humor Ludwig Aurbachers kleines komische Epos über die sieben Schwaben: *Septem Suevorum bellum cum lepore gestum*.

P. Rosty schwärmte für die französische Weihnachtslieder, besonders für die neuprovençalische Noëls. Solche übertrug er auch mit grossem Kunstfleiss nach Lambert's und Roumanille's (Li Prouvençalo) Sammlungen. Er schuf auch selbst wunderschöne Krippenlieder. Es gipfelt hierin seine religiöse Lyrik. Auch andere Übersetzungen gab er aus dem Französischen und Italienischen.

Er war auch in der deutschen katholischen Dichtung bewandert. Überhaupt Fr. W. Webers herrliche Epos: *Dreizehnlinden* schätzte er hoch. In einer eingehenden Abhandlung (Kath. Szemle = Kath. Rundschau 1887) nebst reichlichen Proben machte er damit auch das ungarische Publikum bekannt. Einer seiner Schüler, Ludwig Fiedler (†1931) bescherte uns mit der Übersetzung des ganzen Epos (Kalocsa 1892.) Ein anderer Schüler, Eugen Csicsáky, übersetzte zuvor (1883) den XIX. Gesang: *Die Lehrsprüche des Priors*. Rosty bereicherte die ungarische Literatur auch mit anderen Übertragungen aus dem Deutschen. Sein scharfes, sehr entwickeltes Formgefühl befähigte ihn zum Kunstübersetzer.